

propriisque distinguo vocabulis. Latitudo una, altera fortitudo dicatur: quod et tribuat affluenter, et defendat potenter quod dederit. Utramque profecto osculabitur qui ingratus non fuerit, Deum utique bonorum omnium sicut largitorem, ita et conservatorem recognoscens et confitens. Satis de duobus oculis dictum esse reor: videamus et de tertio.

2. *Osculetur*, inquit, *me osculo oris sui* (Cant. 1, 4). Quis dicit? Sponsa. Quænam ipsa? Anima sitiens Deum. Sed pono diversas affectiones, ut ea quæ proprie sponsæ congruit, distinctius elucescat. Si servus est, timet a facie Domini; si mercenarius, sperat de manu Domini; si discipulus, aurem parat magistro; si filius, honorat patrem; quæ vero osculum postulat, amat. Excellet in naturæ donis affectio hæc amoris, præsertim cum ad suum recurrit principium, quod est Deus. Nec sunt inventa æque dulcia nomina, quibus Verbi animæque dulces ad invicem exprimerentur affectus, quemadmodum sponsus et sponsa: quippe quibus omnia communia sunt, nil proprium, nil a se divisum habentibus. Una utriusque hæreditas, una domus, una mensa, unus torus, una etiam caro. Denique propter hanc relinquet ille patrem et matrem, et adhærebit uxori suæ; et erunt duo in carne una (Gen. 11, 24). Hæc quoque jubetur nihilominus oblivisci populum suum et domum patris sui; ut concupiscat ille decorem ejus (Psal. XLIV, 11, 12.) Si ergo amare specialiter sponsis ac principaliter convenit, non immerito sponsæ nomine censetur anima quæ amat. Amat autem quæ osculum petit. Non petit libertatem, non mercedem, non hæreditatem, non denique vel doctrinam, sed osculum; more plane castissimæ sponsæ ac sacrum spirantis amorem, nec omnino valentis flammam dissimulare quam patitur. Vide enim quale præripiat sermonis exordium. Magnum quid a magno petitura, nullo tamen, ut assolet, utitur blanditiarum fuco; nullis circumvolutionibus ad id quod desiderat ambit. Non petit præmium, non captat benevolentiam; sed ex abundantia cordis repente prorumpens, nude frontoseque satis: *Osculetur me*, ait, *osculo oris sui*.

3. An non tibi quasi dicere manifeste videtur: *Quid 1283 mihi est in cælo, et a te quid volui super terram?* (Psal. LXXII, 25.) Amat profecto caste, quæ ipsum quem amat, quærit; non aliud quidquam ipsius. Amat sancte, quia non in concupiscentia carnis, sed in puritate spiritus. Amat ardentem, quæ ita proprio debriatur amore, ut majestatem non cogitet. Quid enim? respicit terram, et facit eam tremere (Psal. CIII, 32); et ista se ab eo postulat osculari! Ebriane est? Ebria prorsus. Et forte tunc, cum ad ista prorupit, exierat de cella vinaria, quo

(163) Sixtus Senensis, lib. 5 Biblioth. S. annot. 216, in istum locum sic animadvertit. « Bernardi verbis ex homilia in Cantica canticorum septima uti solent scholastici, cum disceptandi gratia continent, angelos custodes aliquando deserere custodiam eorum, quos custodiendos accepere. Albertus Magnus in primo Summæ volumine, quæst. 8, hunc

se nimirum introductam postmodum gloriatur (Cantica. 1, 3; 11, 4). Nam et David de quibusdam dicebat Deo: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ et torrente voluptatis tuæ potabis eos* (Psal. xxxv, 9). O quanta amoris vis! quanta in spiritu libertatis fiducia! Quid manifestius, quam quod perfecta charitas foras mittit timorem? (I Joan. 1v, 18.)

4. Verecunde tamen non ad ipsum sponsum sermonem dirigit, sed ad alios, tanquam de absente: *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui*. Grandis quippe res petitur, et opus est verecundia comitari precem, commendari petentem. Itaque per domesticos et intimos, accessus ad intima quæritur, ambitur ad desideratum. Quinam illi? Credimus angelos sanctos astare orantibus, offerre Deo preces et vota hominum: ubi tamen sine ira et disceptatione levare puras manus perspexerint. Probat hoc angelus ita loquens ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandium, et mortuos abscondebas per diem in domo tua, et nocte sepeliebas; ego obtuli orationem tuam Domino* (Tob. XII, 12). Puto id vobis satis et ex aliis Scripturæ testimoniis persuasum. Nam quod psallentibus quoque dignanter admiseri sancti angeli soleant, quid eo manifestius quod Psalmista ait: *Prævenierunt principes conjuncti psallentibus in medio juvenularum tympanistiarum?* (Psal. LXVII, 26.) Ude et dicebat: *In conspectu angelorum psallam tibi* (Psal. CXXXVII, 1). Doleo proinde aliquos vestrum gravi in sacris vigiliis deprimi somno, nec cæli cives revereri, sed in præsentia principum tanquam mortuos apparere, cum vestra ipsi alacritate permoti, vestris interesse solemnibus delectentur. Vereor, ne vestram desidia quandoque abominantes, cum indignatione recedant (163), et incipiat unusquisque vestrum sero cum gemitu dicere Deo: *Longe fecisti notos meos a me, posuerunt me abominationem sibi; et illud: Elongasti a me amicum et proximum et notos meos a miseria* (Psal. LXXXVII, 9, 19); item *Qui juxta me erant, delonge steterunt, et vims faciebant qui quærebant animam meam* (Psal. xxxvii, 12, 13). Pro certo enim si se a nobis boni spiritus elongaverint, impetus malignorum quis sustinebit? Dico ergo his qui ejusmodi sunt: *Maledictus qui opus Dei facit negligenter* (Jerem. XLVIII, 40). Dicit quoque, non ego, sed Dominus: *Utinam te calidum aut frigidum invenissem! sed quia te tepidum inveni, incipiam te evomere ex ore meo* (Apoc. III, 15, 16). Ea propter attendite principes vestros, cum statis ad orandum vel psallendum, et state cum reverentia et disciplina; et gloriâmini, quia angeli vestri quotidie vident faciem Patris (Matth. XVIII, 10). Nimirum missi in ministerium propter nos, qui hæreditatem capilocom expendens, ait: *Homines ab angelis custodibus deseri non secundum locum, seu localem custodiam, sed secundum virtutem et efficaciam: et hoc non ex angeli desidia, sed ex hominis culpa eo modo quo sancti dicere solent, peccatorem discedere a Deo in regione dissimilitudinis, non distantia loci, sed meriti.* »

mus salutis (Hebr. 1, 14), devotionem nostram in superna ferunt, referunt gratiam. Usurpemus officium quorum sortimur consortium, ut in ore infantium et factentium perficiatur laus (Psal. VIII, 3). Dicamus eis: *Psallite Deo nostro, psallite*; atque audiamus eos vicissim respondentes: *Psallite regi nostro, psallite*.

5. Laudem ergo cum cæli cantoribus in commune ducentes, utpote cives sanctorum et domestici Dei, *psallite sapienter* (Psal. XLVI, 7, 8). Cibus in ore, psalmus in corde sapit. Tantum illum terere non negligat fidelis et prudens anima quibusdam dentibus intelligentiæ suæ, ne si forte integrum glutiat et non mansum, frustretur palatum sapore desiderabili, et dulciori super mel et favum. Offeramus cum apostolis in cælesti convivio et in Dominica mensa favum mellis (Luc. XXIV, 42). Mel in cera, devotio in littera est. Alioquin littera occidit, si absque spiritu condimento glutieris (II Cor. III, 6). Si autem **1284** cum Apostolo psallas spiritu, psallas et mente (I Cor. XIV, 15); cognosces et tu de illius veritate sermonis, quem dixit Jesus: *Verba quæ locutus sum vobis, spiritus et vita sunt* (Joan. VI, 64); et item quem legimus dicente Sapientia: *Spiritus meus super mel dulcis* (Eccli. XXIV, 27)

6. Sic delectabitur in crassitudine anima tua, sic holocaustum tuum pingue fiet. Sic placebis principibus, sic placebis principibus, sic denique totam tibi curiam benevolam reddes; et odorati odorem suavitalis in cælestibus, de te quoque dicent: *Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii* (Cant. III, 6)? *Principes*, inquit, *Juda, duces eorum, principes Zabulon, principes Neptalim* (Psal. LXVII, 28); hoc est confitentium, continentium, contemplantium. Norunt siquidem principes nostri Regi suo acceptam esse psallentium confessionem, continentium fortitudinem, contemplantium puritatem: et solliciti sunt exigere a nobis istiusmodi primitias spiritus, quæ profecto non aliud sunt, quam primi et purissimi fructus sapientiæ. Quod enim non ignoratis, *Judas laudens vel confitens*, et *Zabulon habitaculum fortitudinis*, *Neptalim cervus emissus* interpretatur: qui nimirum agilitatis suæ saltibus exprimit speculantis excessus, sed et opaca penetrare nemorum, ut ille sensuum, consuevit. Scimus autem qui dixerit: *Sacrificium laudis honorificabit me* (Psal. XLIX, 23).

7. Verum si non est speciosa laus in ore peccatoris (Eccli. XV, 9); nonne pernecessariam habetis continentia virtutem, per quam fiat ut non regnet peccatum in vestro mortali corpore? Porro continentia non habet meritum apud Deum, quæ gloriam requirit humanam. Ideoque maxime opus est etiam puritate intentionis, qua soli mens vestra Deo et placere appetat, et valeat inhærere. Neque enim aliud est inhærere Deo, quam videre Deum; quod solis mundicordibus singulari felicitate donatur. Cor mundum habebat David, qui dicebat Deo: *Ad-*

PATROL. CLXXXIII.

hæsit anima mea post te (Psal. LXII, 9); item: *Mihi autem adhærere Deo bonum est* (Psal. LXXII, 28). Videndo adhærebat, et adhærendo videbat. Animæ ergo in his exercitiis cælestes sese nuntii familiares exhibent et frequentes, præsertim si frequenter orantem persenserint [alias prospiciant]. Quis dabit mihi per vos, o benigni principes, petitiones meas innotescere apud Deum? Non enim Deo, cui etiam cogitatio hominis confitetur, sed apud Deum; hoc est, ipsis qui cum Deo sunt, tam beatis virtutibus, quam carne solutis spiritibus. Quis suscitabit me de terra inopem, et de stercore eriget pauperem, ut sedeam cum principibus et solium gloriæ teneam? Non ambigo quin gratanter in palatio colligant, quem dignanter in sterquilinio visitant. Denique lætati sunt de conversione; et in assumptione non agnoscent?

8. Hos itaque puto inter orandum alloqui sponsam, et ipsis, tanquam sponsi domesticis ac sodalibus. desiderium cordis sui aperire, cum ait: *Osculetur me osculo oris sui*. Et vide familiare amicumque colloquium animæ in carne suspirantis cum cælestibus potestatibus. Gestit in oscula, petit quod cupit; non tamen nominat quem amat; quia illos nosse non dubitat, utpote de quo sibi frequens cum illis soleat esse confabulatio. Propterea non dicit: *Osculetur me ille vel ille*; sed: *Osculetur me tantum*; sicut et Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret, sed tantum aiebat ei quem putabat hortulanum: *Domine, si tu sustulisti eum* (Joan. XX, 15). Quem eum? Non aperit; quia palam omnibus esse credit, quod a suo corde nec ad momentum recedere potest. Ita ergo et ista loquens sodalibus sponsi sui, tanquam consciis et quibus se noverat manifestam, tacito nomine repente in hæc de dilecto verba prorumpit: *Osculetur me osculo oris sui*. De quo jam osculo nolo vos diutius protrahere, sed sermone crastino audietis quidquid orantibus vobis suggerere mihi inde dignabitur unctio docens de omnibus. Neque enim hoc secretum revelat caro et sanguis; sed is qui scrutatur profunda Dei Spiritus **1285** sanctus, qui a Patre Filioque procedens, cum ipsis pariter vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO VIII.

Quomodo per osculum oris Dei significatur Spiritus sanctus, quem Ecclesia sibi petit dari ad notitiam sanctæ Trinitatis.

1. Hodie vobis, sicut hesternâ promissione tenetis, de summo, id est de oris osculo, disputare propositum est. Audite attentius quod sapit suavius, e gustatur rarius, et intelligitur difficilior. Mihi videtur, ut paulo altius inchoem, ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturæ osculum designasse, qui ait: *Nemo novit Filium, nisi Pater; et nemo novit Patrem, nisi Filius, aut cui voluerit Filius revelare* (Matth. XI, 27). Pater enim diligit Filium, et singulari dilectione amplectitur, summus æqualem, æternus coæternum, unus unicum. Sed enim

non minori ipse a Filio affectione astringitur: quip̄ e pro cuius amore et moritur, ipso attestante cum ait: *Ut sciant omnes quia diligo Patrem, surgite, eamus* (Joan. xiv, 31); haud dubium quin ad passionem. Illa itaque mutua gignētis genitique cognitio pariter et dilectio, quid nisi osculum est suavissimum, sed secretissimum?

2. Ego pro certo ad tantum et tam sanctum divini amoris arcanum ne ipsam quidem angelicam admitti arbitror creaturam. Etenim, Paulo hoc ipsum sapiente, *pax illa exsuperat omnem*, etiam angelicum, *sensum* (Philipp. iv, 7). Unde nec ista, quanquam multum præsumentis, audet tamen dicere: Osculetur me ore suo; soli illud scilicet reservans Patri: sed aliquid minus postulans: *Osculetur me*, inquit, *osculo oris sui*. Videte novam sponsam novum osculum accipientem, non tamen ab ore, sed ab osculo oris, *Insufflavit*, inquit, *eis*, haud dubium quin Jesus apostolis, id est primitivæ Ecclesiæ, et dixit: *Accipite spiritum sanctum* (Joan. xx, 22). Osculum profecto fuit. Quid? corporeus ille flatus? Non, sed invisibilis Spiritus: qui propterea in illo dominico flatu datus est, ut per hoc intelligeretur et ab ipso pariter tanquam a Patre procedere, tanquam vere osculum, quod osculanti osculatoque commune est. Itaque sufficit sponsæ, si osculetur ab osculo sponsi, etiamsi non osculetur ab ore. Nec enim exiguum quid aut vile putat osculari ab osculo: quod non est aliud nisi infundi Spiritu sancto. Nempe si recte Pater osculans, Filius osculatus accipitur, non erit ab re osculum Spiritum sanctum intelligi, utpote qui Patris Filiique imperturbabilis pax sit, gluten firmum, indivisus amor, indivisibilis unitas.

3. De ipso igitur audet sponsa, ipsumque infundi sibi fidenter sub osculi nomine petit. Tenet quippe aliquid, unde non desit occasio præsumentis. Dicens enim Filius: *Nemo novit Filium, nisi Pater; et nemo novit Patrem, nisi Filius*; adjecit, *aut cui voluerit Filium revelare*. Non autem diffidit sponsa quin sibi velit, si cui voluerit. Petit ergo audenter dari sibi osculum, hoc est Spiritum illum, in quo sibi et Filius reveletur et Pater. Alter enim sine altero nequaquam innotescit. Unde est illud: *Qui videt me, videt et Patrem meum* (Joan. xiv, 9); et illud Joannis, *Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. Qui autem confitetur Filium, nec Patrem habet* (Joan. ii, 23). Ex quibus liquido constat, quia nec Pater sine Filio, nec Filius sine Patre agnoscitur. Merito proinde non in alterius tantum, sed in utriusque cognitione constituit summam beatitudinem qui dicit: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (Joan. xvii, 3). Denique et qui sequuntur Agnum, referuntur habere *nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis* (Apoc. xiv, 1): quod est de utriusque notitia gloriari.

4. Sed dicit aliquis: Ergo et Spiritus sancti agnitio non est necessaria, ut cum dixerit esse vitam æternam nosse et Patrem et Filium, de Spiritu

sancto tacuerit? Est utique: sed ubi Pater et Filius perfecte agnoscitur, utriusque bonitas, quæ Spiritus sanctus **1286** est, quomodo ignoratur? Neque enim integre homo homini innotescit, quandiu latet, utrumnam bonæ an malæ sit voluntatis. Quanquam et cum dictum est: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum Deum, et quem misisti Jesum Christum*; profecto si missio illa beneplacitum tam Patris benigne mittentis, quam Filii voluntarie obedientis demonstrat, non omnino tacitum est de Spiritu sancto, ubi tantæ utriusque gratiæ mentio facta est. Utriusque siquidem amor et benignitas Spiritus sanctus est.

5. Trinæ ergo hujus agnitionis infundi sibi gratiam, quantum quidem capi in carne mortali potest, sponsa petit, cum osculum petit. Petit autem a Filio; quia Filii est cui voluerit revelare. Revelat ergo Filius se ipsum cui vult, revelat et Patrem. Revelat autem sine dubio per osculum, hoc est per Spiritum sanctum, Apostolo teste, qui ait: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum suum* (I Cor. ii, 10). At vero dando Spiritum per quem revelat, etiam ipsum revelat; dando revelat, et revelando dat. Porro revelatio, quæ per Spiritum sanctum fit, non solum illustrat ad agnitionem, sed etiam accendit ad amorem, dicente Paulo: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis* (Rom. v, 5). Et ideo forsitan de his qui cognoscunt Deum, non tanquam Deum glorificaverunt, non legitur quod Spiritu sancto revelante cognoscere; qui cum cognoscere non amaverunt. Sic quippe habes: *Deus enim illis revelavit*. Nec adjunctum est: Per Spiritum, ne sibi sponsæ osculum mentes impiæ usurparent, quæ contentæ ea quæ inflat, eam quæ edificat (I Cor. viii, 1) nescierunt. Denique ipse Apostolus dicit per quid cognoverunt. *Per ea, inquit, quæ facta sunt, intellecta conspexerunt*. Unde et constat quia nec perfecte cognoverunt, quem minime dilexerunt. Si enim integre cognovissent, bonitatem qua pro eorum redemptione in carne nasci et mori voluit non igaorassent. Audi denique quid eis de Deo revelatum fuerit: *Sempiterna, ait, virtus ejus et divinitas* (Rom. i, 19-21). Vides quia quod sublimitatis, quod majestatis est, in præsumptione spiritus, non Dei, sed sui rimati sint; quod autem mitis sit et humilis corde, non intellexerint. Nec mirum, quia et caput eorum Behemoth nihil humile; sed sicut de eo legitur, *omne sublime videt* (Job xli, 25). Quo contra David non ambulabat in magnis, neque in mirabilibus super se (Psal. cxxx, 1, 2), ne scrutator majestatis opprimeretur a gloria (Prov. xxv, 27).

6. Vos quoque, ut caute in arcanis sensibus pedem figatis, mementote semper, quod sapiens admonet: *Altiora, inquit, te ne quesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris* (Eccli. iii, 22). In spiritu ambulate in illis, et non in sensu proprio. Doctrina Spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem accendit. Merito proinde sponsa, quem diligit anima sua in-

quirens, non se suæ carnis sensibus credit, non curiositatis humanæ inanibus ratiociniis acquiescit; sed petit osculum, id est Spiritum sanctum invocat, per quem accipiat simul et scientiæ gustum, et gratiæ condimentum. Et bene scientia, quæ in osculo datur, cum amore recipitur; quia amoris iudicium osculum est. Scientia ergo quæ inflat, cum sine charitate sit, non procedit ex osculo. Sed nec qui zelum Dei habent, et non secundum scientiam, sibi ulla tenus arrogant illud. Utrumque enim munus simul fert osculi gratia, et agnitionis lucem, et devotionis pinguedinem. Est quippe Spiritus sapientiæ et intellectus, qui instar apis ceram portantis et mel, habet omnino et unde accendat lumen scientiæ, et unde infundat saporem gratiæ. Neuter ergo se osculum percipisse putet, sive qui veritatem intelligit, nec diligit; sive qui diligit, nec intelligit. Sane in osculo isto nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem geminæ gratiæ sacrosancti osculi suscipiendæ paret e regione duo labia sua quæ sponsa est, intelligentiæ rationem, sapientiæ voluntatem, ut de pleno osculo glorians mereatur audire: *Diffusa est gratia in labiis tuis; propterea benedixit te Deus in æternum* (Psal. xlii, 3). Itaque Pater Filium osculans, plenissime illi arcana suæ divinitatis **1287** eructat, et spirat suavitatem amoris, Scriptura hoc significante, cum ait: *Deus diei eructat verbum* (Psal. xviii, 3). Cui sane sempiterno singulariterque beato complexui, nulli omnino, ut jam dictum est, creaturæ interesse donatur, solo utriusque Spiritu teste ac conscio mutæ agnitionis et dilectionis. *Quis enim cognovit sensum Domini? aut quis consiliarius ejus fuit?* (Rom. xi, 34.)

7. Sed dicat mihi fortasse aliquis: Tibi ergo unde innotuit, quod nulli fateris creditur creaturæ? Profecto *Unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit* (Joan. i, 18), dixerim, non mihi misero et indigno, sed plane Joanni amico sponsi, cuius hæc verba sunt; non solum autem, sed et Joanni evangelistæ, utique discipulo quem diligebat Jesus. Placita enim fuit Deo et anima illius, digna prorsus nomine et dote sponsæ, digna sponsi amplexibus, digna denique quæ recumberet super pectus Domini. Hausit Joannes de sinu Unigeniti, quod de paterno hauserat ille. Nec solus ipse tamen, sed et omnes, quibus idem aiebat magni consilii angelus: *Vos dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis* (Joan. xv, 15). Hausit et Paulus, cuius evangelium non est ab homine, neque per hominem illud accepit, sed per revelationem Jesus-Christi (Galat. i, 11, 12). Profecto hi omnes tam feliciter, quam veraciter dicere, possunt: *Unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit nobis*. Et illa enarratio quid eis nisi osculum fuit? Sed osculum de osculo, et non de ore. Audi siquidem osculum de ore. *Ego et Pater unum sumus*; item: *Ego in Patre, et Pater in me est* (Joan. x, 30, 38). Osculum est ore ad os sumptum; sed nemo appropriat. Osculum plane dilectionis et pacis; sed dilectio illa super-

eminet omni scientiæ, et pax illa omnem sensum exsuperat. Verumtamen quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, Paulo revelavit Deus per Spiritum suum, hoc est per osculum oris sui. Igitur Filium in Patre et Patrem esse in Filio, osculum de ore est. Quod autem legitur: *Non enim accepimus spiritum hujus mundi, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis* (I Cor. ii, 12); osculum sane de osculo est.

8. Et ut apertius alterutrum distinguamus, qui plenitudinem capit, osculum de ore sumit: qui vero de plenitudine, osculum de osculo recipit. Magnus quidem Paulus, sed quantumlibet sursum porrigat os, etiamsi se usque ad tertium cælum extendat, citra os Altissimi tamen necesse est remaneat, et modo suo contentus in se subsistat; et cum pertingere ad vultum gloriæ non valebit, condescendi sibi, et ex alto transmitti osculum humiliter petat. Qui vero non rapinam arbitratur esse se æqualem Deo (Philipp. ii, 6), ita ut audeat dicere: *Ego et Pater unum sumus*; quia ex æquo conjungitur, ex æquo complectitur, non osculum de loco inferiori mendicat, sed pari celsitudine os ori conjungit [alias, os ore contingit], et singulari prærogativa osculum de ore sumit. Christo igitur osculum est plenitudo, Paulo participatio: ut cum ille de ore, iste tantum de osculo osculatum se gloriatur.

9. Felix tamen osculum, per quod non solum agnoscitur Deus, sed et diligitur Pater: qui nequaquam plene cognoscitur, nisi cum perfecte diligitur. Quæ in vobis anima sensit aliquando in secreto conscientie suæ *Spiritum Filii clamantem: Abba, Pater?* (Galat. iv, 6). Ipsa, ipsa, paterno se diligi præsumat affectu, quæ eodem se spiritu, quo et Filius, affectam sentit. Confide, quæcumque es illa, confide nihil hæsitans. In spiritu Filii filiam cognosce te patris, sponsam Filii vel sororem. Utroque vocabulo eam, quæ hujusmodi est invenies appellari. Ad manum est unde in probem: non multum laborabo. Vox sponsi est ad ipsam: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa* (Cant. v, 1). Soror siquidem est, quia ex uno Patre; sponsa, quia in uno Spiritu. Nam si carnale matrimonium constituit duos in carne una, cur non magis spiritualis copula duos conjungat in uno spiritu? Denique qui adhæret Domino, unus spiritus est (I Cor. vi, 17). Sed audi etiam de Patre, quam amanter **1288** quamque dignanter et filiam eam nominat, et nihilominus tanquam nurum propriam ad Filii blandos invitat amplexus. *Audi, inquit, filia, et vide, et inclina aurem tuam; et obliviscere populum tuum et domum patris tui, et concupiscet rex decorem tuum*. (Psal. xlii, 11, 12). Ecce a quo ista flagitat osculum. O sancta anima, reverentiam habe, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, et fortasse non osculandus, sed adorandus cum Patre et Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO IX.

De uberibus sponsi, id est Christi, quorum unum est longanimitas expectandi peccatores; alterum, benignitas seu facilitas eos recipiendi.

1. Accedamus jam ad librum, verbisque sponsæ rationem demus et consequentiam. Pendent enim, et prærupta nutant absque principio. Ideoque præmittendum cui competenter cohæreant. Ponamus proinde istos, quos sponsi sodales diximus, visitandi salutandique gratia, sicut heri et nudiustertius, accessisse nunc quoque ad sponsam; ipsamque submurmurantem et tædentem reperisse, mirari causam, et quasi alloqui in hunc modum. Quid novi accidit? quid te cernimus solito tristiores? quæ inopinati murmuris causa? Certe cum aversa et alienata ires post amatores tuos, cum quibus male erat tibi, compulsa tandem reverti ad virum tuum priorem, nonne ut saltem mereris tangere pedes, multis precibus et fletibus institisti? Recolo, inquit. Quid? Obtento eo, simulque accepta in osculo pedum indulgentia de offensis, nunquid non rursus facta impatiens, et tanta nequaquam dignatione contenta, sed majoris familiaritatis cupida, secundam quoque gratiam eadem qua prius instantia postulasti et impetrasti, ita ut in osculo manus adepta sis virtutes non paucas, et non parvas? Non diffiteor, ait. Et illi: Enimvero num tu es quæ jurare et obtestari solebas, si unquam ad osculum manus pervenire daretur, sufficere jam tibi; nil te de cætero petituram? Ego. Quid igitur? Forte horum quæ acceperas quidpiam ablatum causaberis? Nihil. An vero times repetitum iri, quod tibi de mala tua pristina conversatione indultum præsumperas? Non.

2. Age tamen, dic unde queamus satisfacere tibi. Non quiesco, ait, nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, gratias et de manus; sed si cura est illi ulla de me, *Osculetur me osculo oris sui* (Cant. I, 4). Non sum ingrata, sed amo. Accepi, fateor, meritis potiora, sed prorsus inferiora votis. Desiderio feror, non ratione. Ne, quæso, causemini præsumptionem, ubi affectio urget. Pudor sane reclamatur; sed superat amor. Nec igooro, quod honor regis iudicium diligit (Psal. xcvi, 4); sed præceps amor nec iudicium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subicitur. Rogo, supplico, flagito, *osculetur me osculo oris sui*. En gratia ipsius multis jam annis caste sobrieque vivere curo, lectioni insisto, resisto vitiis, orationi incumbo frequenter; vigilo contra tentationes, recogito annos meos in amaritudine animæ meæ. Sine querela me arbitror, quantum in me est, conversari inter fratres, superioribus potestatibus subditum, egrediens et regrediens ad imperium senioris. Aliena non cupio; mea potius et me pariter dedi. In sudore vultus mei comedo panem meum:

(164) Sic in ejusmodi privatis confessionibus revelabant ipsas etiam negligentias, quales vocat Bernardus in sermone in de Circumcisione, num. 5, Guigo, Carthusiæ Prior V, privatas appellat confes-

A cæterum quod in his omnibus est, totum constat de consuetudine, de dulcedine nihil. Quid nisi, juxta prophetam, vitula Ephraim sum docta diligere trituram? (Osee x, 11). Denique in Evangelio qui hoc solum quod facere debet, facit, servus inutilis reputatur (Luc. xvii, 10). Mandata forsân utcumque adimpleo; sed anima mea sicut terra sine aqua in illis. Ut igitur holocaustum meum pingue fiat: *Osculetur me, quæso, osculo oris sci*.

3. Plerique vestrum mihi quoque, ut memini, in privatis confessionibus suis conqueri solent super hujusmodi **1289** animi arentis languore atque hebetudine stolidæ mentis, quod Dei scilicet alta atque subtilia penetrare nequeant, quod de suavitate spiritus aut nil, aut parum sentiant. Quid isti, nisi ad osculum suspirant (164)? Suspirant plane, et inhiant spiritui sapientiæ et intellectus: intellectus utique quo pertingant; sapientiæ, quia gustent quod intellectu apprehenderint. Ego in hoc ipso affectu sanctum puto orasse Prophetam, cum diceret: *Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, et labiis exultationis laudabit os meum* (Psal. lxxii, 6). Osculum omnino petebat, et illud osculum, in cujus tactu perfusus labiis pinguedine gratiæ specialis [alias, spiritualis], sequeretur quod alibi idem ipse precatur: *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam* (Psal. lxx, 8). Denique et eructavit ubi gustavit: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te* (Psal. xxx, 20). Satis hoc osculum detinuit nos, et necdum me illud, ut verum fatear, digne satis expressisse confido. Sed transeamus ad reliqua; quia id melius impressum, quam expressum innotescit.

4. Sequitur: *Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis* (Cant. I, 1, 2). Et hæc verba cujus sint, auctor non loquitur, relinquens nobis libere commentari, cui potissimum personæ conveniant. Mihi vero non deest, unde illa congruenter assignem sive sponsæ, sive sponso, sive etiam sponsi sodalibus. Et primum sponsæ qualiter congruant, indicabo. Interim confabulantibus illa pariter atque illis, accessit ipse, de quo sermo erat. Utique libens appropriat de se loquentibus. Sic solet. Sic euntibus in Emmaus, et conferentibus inter se, jucundum se facundumque exhibuit comitem (Luc. xxiv, 15). Nempe hoc est quod in Evangelio pollicetur: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ego sum in medio eorum* (Matth. xviii, 20); et per prophetam: *Antequam, ait, clament, ego exaudiam; et adhuc loquentibus illis dicam: Ecce adsum* (Isai. lxxv, 24). Ita ergo nunc non vocatus adfuit, et delectatus verbis prævenit preces. Arbitror quod interdum nec verba expectat, sed solis cogitationibus advocetur. Denique ait homo qui inventus est

siones, quæ fiebant in cellis privatis; communes, quæ ab omnibus fiebant singulis sabbatis, tametsi privatim. Confer lib. I de Vita S. Bernardi, num. 28.

A secundum cor Dei: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus, preparationem cordis eorum audivit auris tua* (Psal. ix, 17). Attendite et vos vobis in omni loco, scientes quoniam omnia vestra norit, scrutans corda et renes Deus, qui finxit singillatim corda vestra, et intelligit omnia opera vestra. Sponsa ergo sponsum adesse persentiens, substitit (pudet enim præsumptionis in qua se deprehensam intelligit, nam verecundius id moliri per internuntios existimarat); moxque conversa ad ipsum, temeritatem, prout valet, excusare conatur: *Quia meliora sunt, inquit, ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis*. Ac si dicat: Si altum sapere videor, tu fecisti, o sponse, qui in dulcedine uberum tuorum tanta me dignatione lactasti, quatenus omni metu, tui charitate, non mea temeritate depulso, audeam plus forte quam expediat. Audeo sane pietatis memor, immemor majestatis. Hæc pro verborum consequentia dicta sint.

5. Nunc qualis sit ista uberum sponsi commendatio, videamus. Duo sponsi ubera, duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudinis argumenta, quod et patienter expectat delinquentem, et clementer recipit poenitentem. Gemina, inquam, dulcedo suavitatis exuberat in pectore Domini Jesu, longanimitas videlicet in expectando, et in donando facilitas. Et audi quia non sit hoc inventum meum. Legis profecto de longanimitate: *An divitiis bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis?* Item: *An ignoras quia benignitas Dei ad poenitentiam te adducit?* (Rom. II, 4.) Ad hoc siquidem diu suspenderit sententiam ultionis a contemnente, ut quandoque exhibeat gratiam remissionis in poenitente. Non enim vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat. Ponamus exempla et de altero ubere, quod dictum est remittendi facilitas. Legis et de ipsa: *Quacunque hora ingemuerit peccator, peccatum suum remittetur ei* (Ezech. xxxiii, 11, 12); legis: *Derelinquat impius viam suam, et vir iniquus cogitationes suas, et revertatur ad Dominum, et miserabitur ejus; et ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum* (Isai. lv, 7). Pulchre David paucis comprehendit utrumque, dicens: *Longanimis, et 1290 multum misericors* (Psal. cii, 10). Hujus ergo geminæ bonitatis experimento in eam se fiduciam excrevisse fatetur sponsa, ut auderet petere osculum. Quid mirum, dicens, si sic præsumo de te, o sponse, quæ de tuis uberibus tantam sum experta abundantiam suavitatis? Ergo ad audendum me provocat dulcedo uberum tuorum, non meorum confidentia meritum.

6. Quod autem dicit: *Meliora sunt ubera tua vino*, hoc est: Pinguedo gratiæ, quæ de tuis uberibus fluit, efficacior mihi est ad spirituale profectum, quam mordax imprecatio prælatorum. Nec solum meliora vino, sed et fragrantia unguentis optimis; quia non modo internæ dulcedinis lacte præsentis alis, sed bonæ quoque opinionis grato odore respergis absentes, bonum habens testimonium et ab his

A qui intus, et ab his qui foris sunt. Habes, inquam, lac intus, et foris unguenta; quoniam quidem non essent quos lacte reficeres, si nos prius odore attraheres. Sane de his unguentis, si quid dignum consideratione contineant, videbitur post hæc, cum eo ventum fuerit, ubi dicit in consequentibus: *In odore unguentorum tuorum curremus* (Cant. I, 3). Nunc juxta promissum nostrum hæc ipsa verba, quæ sponsæ data sunt, an et sponso congruant videamus.

7. Sponsa loquente de sponso, repente, ut dixeram, adest ille, annuit voto, dat osculum, impletque in ea sermonem qui scriptus est: *Desiderium cordis ejus tribuisti ei, et voluntate labiorum ejus non fraudasti eum* (Psal. xx, 3). Quod et probat ex ejus uberum repletione. Tantæ nempe efficacæ osculum sanctum est, ut ex ipso mox, cum acceperit illud, sponsa concipiat, tumescentibus nimirum uberibus, et lacte quasi pinguescentibus, in testimonium. Quibus studium est orare frequenter, experti sunt quod dico. Sæpe corde tepido et arido accedimus ad altare, orationi incumbimus. Persistentibus autem repente infunditur gratia, pingescit pectus, replet viscera inundatio pietatis; etsi sit qui premat, lac conceptæ dulcedinis ubertim fundere non tardabunt. Dicit ergo: Habes, sponsa, quod petisti, et hoc tibi signum, quia meliora facta sunt ubera tua vino. Hinc te scilicet noveris osculum accepisse, quod te concepisse sentis. Unde et ubera tibi intumescunt, facta in ubertate lactis meliora vino scientiæ secularis, quæ [alias, quod] quidem inebriat, sed curiositate, non charitate; implens, non nutriens; inflans, non ædificans; ingurgitans, non confortans.

8. Sed demus et sodalibus ista depromere. Injuste, inquit, murmurat adversus sponsum; quia id plus valet quod ille jam dedit, quam quod tu petis. Quod enim postulas, te quidem delectat; sed ubera, quibus parvulos alis, quos et parvis, meliora, hoc est necessaria, sunt vino contemplationis. Aliud siquidem est quod unius lætificat cor hominis, et aliud quod ædificat multos. Nam etsi Rachel formosior, sed Lia fecundior est. Noli ergo nimis insistere osculis contemplationis; quia meliora sunt ubera prædicationis.

9. Occurrit et alius sensus, quem quidem non proposueram, sed minime præteribo. Ut quid enim verba hæc non magis convenire dicamus eis ipsis, quibus præest in sollicitudine, tanquam parvulis, mater aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt juvenulæ et teneræ adhuc animæ, illam vacare quieti, cujus plenius erudiri doctrina, et exemplis informari desiderant. An non denique talium in subsequenti compescitur inquietudo, ubi sub gravi contestatione prohibentur suscitare dilectam, quousque ipsa velit? (Cant. II, 7.) Hæc itique sentientes oculis inhiare sponsam, secretum quærere sibi, fugitare publicum, declinare turbas, et curæ ipsarum propriam præferre quietem: Noli, inquit, noli; quia major in uberibus quam in amplexibus fructus

existit. Per ea siquidem nos vindicas a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam; eripis mundo, et acquiris Deo. Hoc ergo est quod aiunt: *Quia meliora sunt ubera tua vino*. Carnis, inquam, voluptatem, qua paulo ante, tanquam vino, ebricie tenebamur, vincunt hæc, quas tua nobis ubera stillant, deliciae spirituales.

1291 10. Et pulchre vivo comparant carnalem affectum. Ut enim uva semel expressa non habet jam quod denuo fundat, sed perpetua ariditate damnatur; sic caro in pressura mortis ab omni prorsus sua delectatione siccatur, nec ultra revirescit ad libidines. Unde propheta: *Omnis caro fenem, et omnis gloria ejus tanquam flos feni. Exsiccatum est fenem, et cecidit flos* (Isai. xl, 6, 7); et Apostolus: *Qui seminat in carne, de carne et metet corruptionem* (Galat. vi, 8); et rursus: *Esca ventri, et venter escis; Deus autem et hunc, et has destruet* (I Cor. vi, 13). Vide autem ne non carni tantum, sed et mundo forte competat ista proportio. Siquidem et ipse transit, et concupiscentia ejus: et cum omnia quæ in mundo sunt, finem habeant, finis eorum non erit finis. Verum ubera non sic. Hæc enim cum exhausta fuerint, rursus de fonte materni pectoris sumunt quod propinent sugentibus. Merito proinde meliora carnis, sæculive amore asseruntur ubera sponsæ, quæ nullo unquam lactentium numero arefiunt, sed semper abundant de visceribus charitatis, ut iterum fluant. Flumina siquidem fluunt de ventre ejus, fitque in ea fons aquæ vivæ salientis in vitam æternam (Joan. vii, 38; iv, 14). Cumulatur deinde laus uberum fragrantia unguentorum, quod non solum verborum sapore pascant, sed et factorum opinione redoleant. Jam quæ sint ubera, quo tumida lacte, qualibus delibuta unguentis, sub alio sermone principio Christo adjuvante monstrabimus: qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

SERMO X.

De tribus unguentis spiritualibus, scilicet contritionis, devotionis et pietatis.

1. Non sum ego profundi sensus, neque adeo perspicacis ingenii, ut novi quidpiam ex me adinvenire possim; sed est fons magnus et indeficiens os Pauli, quod patet ad nos. De ipso haurio mihi etiam nunc in ostensione uberum sponsæ, sicut et frequenter soleo. *Gaudere, inquit, cum gaudentibus, flere cum flentibus* (Rom. xii, 15). Materni breviter exprimuntur affectus, quia nec dolere parvuli, nec valere queunt absque illa quæ genuit: utrobique necesse est suis eam conformari visceribus. Igitur, juxta Pauli sententiam [*alias, sapientiam*], duas illas affectiones duobus sponsæ uberibus assignabo; compassionem uni, et congratulationem alteri. Alioquin parvula est, et nondum nubilus, si nondum ubera misit, si se videlicet neque ad congaudendum sentiat promptam, neque pronam ad condolendum. Talis si forte ad regimen animarum, seu ad officium prædicationis assumitur, aliis quidem non prodest,

sibi vero obest plurimum. Porro sese ingerere, quantæ impudentiæ est?

2. Sed redeamus ad ubera sponsæ, ac pro diversitate uberum, diversas et lactis species proponamus. Nam congratulatio quidem exhortationis, compassio vero consolationis lac fundit. Porro utramque speciem ubertim cœlitus irrorari pio pectori suo spiritualis mater toties sentit, quoties osculum sumit. Videas eam mox plenis uberibus parvulis incubare lactandis; et ex uno quidem consolatoria, ex altero vero exhortatoria uberius ministrare, prout singulis convenire videbit. Verbi causa, si quem forte ex his quos genuit in Evangelio, deprehenderit forti aliqua tentatione concussum, et inde turbatum ac tristem, pusillanimumque factum, non posse jam ferre vim tentationis; quomodo condolet, quomodo mulcet? quomodo plangit, quomodo consolatur? quot argumenta pietatis mox reperit, quibus erigat desolatum? Econtra si promptum, si alacrem, si bene proficientem cognoverit; exsultat; aggreditur salutaribus monitis, accendit amplius, instruit de quibus potest ut perseveret, utque in melius semper

1292 proficiat exhortatur. Omnibus se conformat, omnium in se transfert affectus, matrem se denique probat non minus deficientium quam proficientium.

3. Quanti hodie secus affectos se ostendunt? de his dico, qui animas regere susceperunt. Quod enim sine miserabili gemita dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem et mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, et profligant in acquisitionem turpis quæstus, et pretium universitatis suis marsupiiis includere festinant: hoc solo sane a Juda Iscariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum paucorum denariorum numero compensavit; isti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His insatiabili desiderio inhiant, pro his ne amittant, timeant; et cum amittunt, dolent; harum in amore quiescunt, quantum duntaxat liberum eis est a servandi, vel augmentandi cura. Animarum nec casus reputatur, nec salus. Non sunt profecto matres, qui cum sint de Crucifixi patrimonio nimium incrassati, impinguati, dilatati, non compatiuntur super contritione Joseph. Quæ mater est, non dissimulat: habet ubera, et non vacua. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus novit, nec cessat exprimere de ubere quidem congratulationis lac exhortationis; de ubere vero compassionis lac consolationis. Et de sponsæ uberibus vel uberum lacte ista sufficiant.

4. Jam qualibus etiam unguentis eadem ubera redoleant, indicabo, si tamen vestris orationibus juver, ut quod inde mihi sentire datum est, detur et eloqui digne ad audientium utilitatem. Alia sponsi, atque alia sponsæ unguenta sunt, quemadmodum et sua cuique ubera. Sed de sponsi quo in loco tractandum sit, superius præfixum est: nunc sponsæ unguentis intendamus, idque attentius, tanquam his quæ Scriptura non mediocriter commendavit, ita ut

ea pronuntiaverit non simpliciter bona, sed optima. Et pono diversas species unguentorum, quo ex pluribus ea, quæ potissimum sponsæ uberibus congruant, eligamus. Est unguentum contritionis, et est unguentum devotionis, est et pietatis. Primum pungitivum, dolorem faciens; secundum temperativum, dolorem leniens; tertium sanativum, etiam morbum expellens. Nunc de singulis latius disseramus.

5. Est ergo unguentum, quod sibi conficit anima multis irretita crimibus, si, cum incipit cogitare vias suas, colligat, congerat, conteratque in mortariolum conscientia multas ac varias species peccatorum suorum, et intra æstuantis pectoris ollam simul omnia coquat igne quodam poenitentia et doloris, ut possit dicere cum Propheta: *Concaluit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis* (Psal. xxxviii, 4.) Ecce hoc est unum unguentum, quo anima peccatrix suæ conversionis primordia condire debet, plagisque suis recentibus adhibere. Primum namque sacrificium Deo, spiritus contribulatus. Quamdiu ergo non habet, tanquam pauper et inops, unde sibi melius ac pretiosius componat unguentum; non negligat parare interim istud, licet de vilibus speciebus; quia cor contritum et humiliatum Deus non despiciet (Psal. l. 19.) Tanto autem minus vile divinis apparebit conspectibus, quanto plus sibi illa viluerit in recordatione peccatorum suorum.

6. Tamen si illo visibili, quo visibiliter uncti a Peccatrice corporei pedes Dei referuntur in Evangelio, invisibile hoc et spirituale fuisse dicimus figuratum, non omnino vile reputare poterimus. Quid enim de illo legitur? *Et domus, inquit, impleta est ex odore unguenti* (Joan. xii, 3.) Peccatricis (165) manibus distillabatur, et extremis membris corporis, id est pedibus, fundebatur: **1293** et tamen non usque adeo contemptibile aut vile fuit, quin totam domum vis aromatum et suavitas repletet odoris. Quod si attendamus quanta in unius peccatoris conversione fragrantia resperserit Ecclesia, et quantis fiat odor vitæ ad vitam quivis poenitens, si publice perfecteque poeniteat, profecto et de hoc æque indubitanter pronuntiabimus, quia *domus impleta est ex odore unguenti*. Denique et supernas beatorum mansiones attingit poenitentia odor, ita ut, teste ipsa Veritate, magnum gaudium sit inter angelos Dei super uno peccatore poenitentiam agente (Luc. xv, 10). Gaudete, poenitentes; pusillanimes, confortamini. Vobis dico, quos nuper conversos de sæculo, et a viis vestris pravis recedentes, excepit mox amaritudo et confusio animi poenitentis, ac velut recentium adhuc vulnere dolor nimius excruciat et perturbat. Securæ manus vestra distillent myrrhæ

(165) Hoc in loco (uti et alibi non semel, sermone 3 de Assumptione, etc.) confunditur peccatrix illa mulier, de qua apud Lucam, cap. vii, cum Maria, Lazari et Marthæ sorore, quæ Christi Domini pedes in castello Bethaniæ unguento perfudit apud Joannem, cap. xii, ubi *domus ex odore unguenti repleta* dicitur. Verum plerique veterum ante Grego-

amaritudinem in salubrem hanc unctionem; quia cor contritum et humiliatum Deus non despiciet. Non est omnino spernenda, nec vilis æstimanda hujuscemodi unctio, cujus odor non solum homines provocat ad correctionem, sed et angelos ad exultationem invitat.

7. Sed est unguentum tanto isto profecto pretiosius, quanto de melioribus compositum speciebus. Hujus siquidem species ne longe quærantur, penes nos et absque difficultate reperimus, ac de nostris hortulis talium perfacile copiam tollimus, quotiescunque necessitas poscit. Quis enim non satis de proprio, cum vult, ad manum habet iniquitates et peccata, si non dissimulat? Hæc autem sunt, sicut recognoscitis, species unguenti primi, quod jam descripsimus. At vero secundi hujus aromata terra nostra nequaquam profert, sed procul et de ultimis finibus ea nobis conquirimus. Nempe omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum (Jac. i, 17). Fit enim unguentum istud de divinis collatis humani generi beneficiis. Felix qui ipsa sibi studiose colligere, et ante mentis suæ oculos digna cum gatiarum actione reducere curat. Profecto cum fuerint in vasculo pectoris pistillo crebræ meditationis contusa atque contrita, deinde igne sancti desiderii simul decocta omnia, et demum impinguata oleo lætitiæ, erit unctio longe pretiosior excellentiorque priore. Sufficit ad probandum ejus testimonium quiait: *Sacrificium laudis honorificabit me* (Psal. xlix, 23). Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio.

8. Porro cum Scriptura hoc solum testetur de illo alio, quia nequaquam despiciatur, liquet amplius esse commendatum, quod et honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Christo caput ad divinitatem referendum est, dicente Paulo: *Caput Christi Deus* (I Cor. xi, 3); procul dubio caput ungit, qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non sit homo qui Deus est, siquidem Deus et homo unus est Christus; sed quia omne bonum a Deo, non ab homine est, etiam ipsum quod per hominem ministratur. Profecto enim spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam (Joan. vi, 64). Propterea et maledictus qui spem suam ponit in homine (Jerem. xvii, 5); quoniam etsi spes nostra tota merito pendet ex homine Deo, non tamen quia homo, sed quia Deus est. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur: quoniam et humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis, et majestatem decet glorificatio. En quale unguentum proposui vobis, quo

rium Magnum, imo recentiores non pauci, gravibus sane argumentis, alteram ab altera distinguunt, atque etiam a Maria Magdalena, de qua Christus eiecerat septem dæmonia, apud Marcum, cap. xvi, quæ Lucæ cap. viii secuta est Christum cum aliis et quidem ante conversionem (ut eis videtur) peccatricis. Confer sermonem 12. infra num. 6.